

Мудрецька Ганна Володимирівна,
доцент кафедри кримінального
процесу Одеського державного університету
внутрішніх справ, кандидат юридичних
наук

ПРОБЛЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ В РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Відповідно до Закону України «Про правовий режим воєнного стану» суди, органи та установи системи правосуддя діють виключно на підставах, у межах повноважень та в спосіб, визначені Конституцією та законами України. Повноваження судів, органів та установ системи правосуддя, передбачені Конституцією України, в умовах правового режиму воєнного стану не можуть бути обмежені. Правосуддя на території, на якій введено воєнний стан, здійснюється лише судами. На цій території діють суди, створені відповідно до Конституції. Скорочення чи прискорення будь-яких форм судочинства забороняється. У разі неможливості здійснювати правосуддя судами, які діють на території, де введено воєнний стан, законами України може бути змінена територіальна підсудність справ, що розглядаються в цих судах, або в установленому законом порядку змінено місцезнаходження судів [1, с. 78].

Повномасштабне рф та збройний конфлікт в Україні зумовив прийняття урядом ряду законодавчих змін, спрямованих на регламентацію окремих питань кримінального провадження. Проте, незважаючи на введення воєнного стану суди продовжують здійснювати правосуддя, хоча, з перших днів збройної агресії рф проти України особливо критичними та невідкладними для вирішення постали питання зміни підсудності справ судів на окупованих територіях, вирішення невідкладних процесуальних питань, зокрема продовження строків тримання під вартою, реалізації функцій слідчого судді, тощо.

Слід зазначити, що режим роботи кожного конкретного суду безпосередньо пов'язаний із наявністю контролю над певною територією та населеним пунктом з боку України та наявністю безпеки для роботи суду з огляду на хід бойових дій та їх географію. Збройна агресія та бойові дії, що тривають на різних територіях нашої держави, фактична тимчасова окупація окремих територій створює реальну небезпеку для життя та здоров'я громадян, а отже, і суддів, учасників судових засідань, працівників апаратів судів; а у деяких випадках ускладнює та унеможливує фізичний доступ громадян до суду та участь сторін у розгляді їхньої справи у суді.

На думку Татулич І.Ю. та Остафійчук Л.А., запроваджений в Україні карантин та військовий стан попри суттєві обмеження та негативні наслідки, стає поштовхом для діджиталізації правосуддя, запровадження принципово нових процедур, спрямованих на захист прав, свобод та дотримання безпеки учасників судового розгляду, зважаючи на досвід європейських держав [2, с. 78].

Відповідно до п. 47 Рішення ВРП «Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи» від 17.08.2021 № 1845/0/15-21 за наявності в суді технічної можливості учасник справи може брати участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції у приміщенні іншого суду за допомогою технічних засобів суду. Технічну можливість участі у відеоконференції, належну якість зображення та звуку, інформаційну безпеку тощо забезпечує такий суд [3, с. 78], незалежно від спеціалізації та інстанції суду, який прийняв таке рішення.

Так, в умовах режиму надзвичайної ситуації та воєнного стану критично важливі функції суду мають бути реалізовані, а забезпечення безперервної діяльності суду можлива за таких умов: подальшого широкого впровадження у судах можливості участі сторони у судових засіданнях в режимі відеоконференції, розгляду справи у письмовому провадженні, без участі сторони; запровадження електронної кореспонденції; надання учасникам судового процесу можливості у межах розгляду судових справ подавати документи завчасно та дистанційно, зокрема на офіційну електронну пошту суду чи засобами поштового зв'язку; надання можливості ознайомлення з матеріалами судових справ на підставі відповідних заяв/клопотань шляхом надсилання сканованих документів на електронну пошту; організації видачі копій процесуальних документів шляхом надсилання на електронну адресу заявника чи засобами поштового зв'язку.

У той же час, чинне законодавство практично не регулює особливості дистанційної форми роботи суддів, зокрема не врегульовані питання дистанційної форми роботи, участі у судовому засіданні суддів та/або секретаря судового засідання дистанційно у режимі відеоконференції, участі суддів дистанційно в судовому розгляді в порядку письмового провадження, особливостей підписання судових рішень та процесуальних документів, у тому числі кваліфікованим електронним підписом без складання або з відстроченням складання їх паперового оригіналу.

Крім того, проблемним питанням є реалізація положень ч. 2 ст. 336 КПК України згідно до яких вирішення питання судом про здійснення судового провадження у режимі відеоконференції відбувається за клопотанням сторони обвинувачення або захисту чи з власної ініціативи. При цьому питання щодо строку призначення

судового розгляду в режимі відеоконференції та строків подання клопотання про проведення судового засідання в режимі відеоконференції у згаданій нормі не передбачено. Крім того, 14.04.2022 р. законодавцем були внесені доповнення до ч.2 ст.336 КПК, якою проведення дистанційного судового провадження в умовах воєнного стану було віднесено виключно на розсуд суду [4, с. 78].. Думка обвинуваченого з цього приводу перестала мати вирішальний характер. Розумні строки судового розгляду вийшли на перший план.

Отже чинне правове регулювання не дає можливості проводити засідання у невідкладних справах у залах засідань інших судів із залученням з цих судів секретарів судових засідань, а також не передбачає можливий розгляд справи в режимі відеоконференції поза межами приміщення суду (зали засідань), у тому числі й суддею, з використанням власних технічних засобів [5, с. 78].

З огляду на поточну ситуацію необхідно передбачити різні форми роботи працівників судів у різних регіонах, забезпечити можливість дистанційного ведення судових засідань, зокрема в частині роботи секретарів судового засідання у тих судах, де секретар фізично не може бути присутнім у залі засідання або такий працівник відсутній.

Список використаних джерел

1. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: https://ips.ligazakon.net/document/t150389?an=&ed=2022_01_27&dtm=&le=.

2. Татулич І. Ю., Остафійчук Л. А. До питання участі у судовому засіданні в режимі відеоконференції. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 3. С. 111-115.

3. Про затвердження Положення про порядок функціонування окремих підсистем Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: Рішення ВРП від 17.08.2021 № 1845/0/15-21 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1845910-21#n22>

4. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення порядку здійснення кримінального провадження в умовах воєнного стану від 14.04.2022 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2201-20#n43>

5. Оперативний моніторинг: правосуддя в умовах війни. / відпов. ред. к.ю.н. Олійник О.М. – <https://minjust.gov.ua/m/monitoring-vprovadjennya-ta-analiz-efektivnosti-npa>. 188 с.